

"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

(גיליון 37 - שנת תשפ"א גיליון "בלק" – טז' תמוז תשפ"א, 26 יוני 2021)

לע"נ אמו"ר ר' יוסף-חיים ב"ר יעקב רוט ז"ל

ב"ה

"נקודה טובה" לפרשת "בלק" – סיפורה של שמיעה סלקטיבית

המושג **"שמיעה סלקטיבית"** מתאר מצב בו האדם שומע רק את מה שהוא רוצה לשמוע. ואת מה שלא "מתאים" לו, הוא פשוט "מסנן", כאילו היו אלה רעשי רקע.

הדבר נכון לא רק לגבי השמיעה הפיזית, אלא גם לגבי ה"קשב" הפנימי שלנו. אנחנו מעדיפים לשמוע ולקבל בעיקר (או רק...) מידע המתאים ותומך בתפיסת העולם שלנו. וכאשר מדובר במידע סותר, אנחנו פחות שמים לב אליו ונוטים לשכוח אותו במהירות, כאילו לא היה.

תופעה זו נקראת בשם **הטיית אישוש** (Confirmation bias). הטיה קוגניטיבית (שיכלית) זו, גורמת לאיסוף וניתוח של המידע באופן סלקטיבי ומכוון על פי משאלות הלב שלנו, תוך מתן פרשנות מגמתית לכל מה שלא מוצא חן בעינינו. עלולה לגרום לטעויות קשות בשיפוט וב"עשיית" החלטות.

דוגמה כאובה לכך חווינו, כאשר **'הנחת העבודה'** של אגף מודיעין בצה"ל (בראשות האלוף אלי זעירא) בימי טרום מלחמת יום כיפור היתה שהאויב לא יתקוף אותנו, כל עוד יש לנו עליונות אווירית וכי הסבירות למלחמה הינה נמוכה מאד.

וכך, כל פריטי המידע שכן הצביעו על היערכות של האויב, פורשו מתוך הטיית השיפוט כאילו אלה רק הכנות לתרגיל ולא הכנות למלחמה. המחיר שעם ישראל שילם בגין טעות זו היה איום ונורא.

ואכן, ועדת אגרנט מצאה את אלוף אלי זעירא כאחראי יותר מכל להפתעה, שפקדה את צה"ל עם תחילתה של מלחמת יום הכיפורים, בשל **טעויות שבשיקול הדעת** (ויקיפדיה).

בתחילת פרשתנו **פרשת בלק**, מוזמן בלעם – הקוסם והמכשף לצאת ולקלל את עם ישראל. הוא מבקש את רשותו של הקב"ה לצאת למשימה ומקבל תשובה שלילית ברורה: **"לא תֵלֵךְ עִמָּהֶם, לא תֵאָר אֶת הָעַם כִּי בְרוּךְ הוּא"** (במדבר כב, יב). בלעם מתעקש ומבקש שוב רשות מן הקב"ה. הפעם הוא מקבל תשובה מורכבת משהו: **"קום לך אִתָּם וְאֵךְ אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר אֶדְבַר אֵלֶיךָ אֲתוֹ תַעֲשֶׂה"** (שם, כ).

מן הראוי היה שבלעם הפיקח יבין, כי אם הקב"ה רואה את עם ישראל כ"ברוך", ואם ה"רשיון" שלו לצאת לדרך מותנה אך ורק באמירת דבר ה', הרי ברור שהקב"ה לא יתן לו לקלל את עם ישראל, **"כִּי בְרוּךְ הוּא"**.

והנה, **בלעם נפל במלכודת הטיית האישוש**. הוא שמע רק את מה שהוא רוצה לשמוע. הוא שמע רק את האישור לצאת לדרך והתעלם מן התנאים המגבילים הנלווים...

גם כאשר המלאך חוסס את דרכו וחוזר על האזהרה האלוקית: **"...וְאֵךְ אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר אֶדְבַר אֵלֶיךָ אֲתוֹ תַדְבֵּר..."** (שם, לה), בלעם מתעלם מכך וממשיך בדרכו.

זאת ועוד. במשך שלש פעמים עולה בלעם לקלל את עם ישראל ובכל פעם, יוצאות מפיו רק ברכות אלוקיות, בניגוד לרצונו.

"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

בלעם, הנביא, הגאווה והדעתן, מוצא את עצמו שוב ושוב כ"בובה על חוט" בתיאטרון הבובות של הקב"ה, תוך שהוא נאלץ לפעול בניגוד לרצונו ולברך את עם ישראל. אולם הוא מתעלם מכך וממשיך שוב ושוב לנסות לעקוף, "לרמות" ו"לסדר" את אלוקיו. והוא חושב, אולי בפעם הבאה אני כן אצליח!?

בלעם שהתעלם מסימני האזהרה לכל אורך הדרך, מצא את עצמו בסופו של הסיפור כשהוא מושפל ומגורש, ללא הכסף וללא הכבוד, בהם כה חשק.

כאשר בלק בא לבלעם בטענות – מדוע לא קיללת את עם ישראל, עונה לו בלעם: הלא אמרתי לך כבר בהתחלה: רק את "אֲשֶׁר יִדְבַּר ה' אִתּוֹ אֶדְבָּר" (במדבר כד, יג).

ואם כך הדבר, אם בלעם אכן ידע (כפי שהוא מודה כעת) שהוא לא יצליח לקלל את עם ישראל, מדוע הוא בכלל הסכים לצאת לדרך!?

לאור דברינו, התשובה הינה ברורה.

בלעם ידע ולא ידע....

כשנח לבלעם, הוא מדחיק את הידיעה שבמאורע הזה הוא חסר כל בחירה חופשית. אולם כשזה מתאים לו, הוא שולף את הידיעה המודחקת כקלף מנצח וטוען כלפי בלק: אמרתי לך...

הטיית האישוש ועוד הטיות שכליות רבות, קיימות אצל כולנו. מימי קדם (בלעם ועוד לפניו) ועד לימינו אנו (האלוף זעירא ואף אחריו).

הבה נהיה מודעים לסכנות שבהקשבה סלקטיבית וניתן פתח וקשב גם למה שלא כ"כ "מתאים" לנו. נאזין ונבחן, נתייחס ונבדוק. וכך לא נמצא את עצמנו דוהרים אל כשלון שהיה ידוע לנו מראש, אבל התעלמנו ממנו.

זהו אחד הלקחים המעשיים, מפרשתנו.

מרכת שבת פיפה, משה רוט

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה (במייל ו/או בווטסאפ), ניתן לפנות למייל: rothmoshe@gmail.com

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל. **אהבת? הפץ בין חבריך.**